

Journal of Analytic Divinity
International Refereed Journal
Cilt/Vol: 3, Sayı/Issue: 1, 2019, ss/pp.42-55.
Geliş tarihi: Nisan 2019
Kabul tarihi: Haziran 2019

ISSN:2602-3792

ANKARA-TURKEY.
This article was checked by iThenticate.

Analytic Divinity Center
www.andcenter.org

KOZMOLOJİK DELİL VE WILLIAM LANE CRAİĞ'İN KELAM KOZMOLOJİK ARGÜMANI

Sümeyye KARAGÖZ*

ÖZET

Birçok teist evrenin bir başlangıcı olduğunu savunmuştur ve bu başlangıcın ancak ve ancak Tanrı'nın eseri olabileceğini göstermeye çalışan akıl yürütmelerde bulunarak Tanrı inancının rasyolenelliğini göstermeye çalışmıştır. Biz çalışmamızda, bu girişimlerin modern zamanlarda en ilgi çekici olanlarından biri olan kozmolojik delili hem matematik felsefesindeki hem de modern fizikteki gelişmeler ışığında yeniden yorumlayarak çağdaş felsefenin ve modern bilimin yöntemleriyle sunmaya çalışan William Lane Craig'in kelam kozmolojik kanıtını inceleyeceğiz. Çalışmamızda, kozmolojik delilin tarihçesini kısaca ele aldıktan sonra da Craig'in argümanının felsefi ve bilimsel temellendirmelerine yer verilmiştir. Makalenin amacı, bilimsel ve felsefi birtakım temellendirmeler ile Tanrı'nın varlığına dair deliller sunmaktır. Bu deliller neticesinde Tanrı'nın varlığı, rasyonel olarak kanıtlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: William Lane Craig, Kozmolojik Argüman, Nedensellik, Büyük Patlama

COSMOLOGICAL EVIDENCE AND WILLIAM LANE CRAİĞ'S THEOLOGICAL COSMOLOGICAL ARGUMENT

ABSTRACT

Many theists argues that the universe had a beginning and have tried to show that the rationality of God by reasoning and attempting to show that this beginning can only be God's work. In this article, we will examine the cosmological evidence of William Lane Craig, who tries to present the evidence of the cosmology, one of the most interesting of these attempts in modern times, by using the methods of modern philosophy and mod-ern

* Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, e posta: sumuallime@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0472-2954>

science by reinterpreting and developing the evidence of cosmology both in the philosophy of mathematics and in modern physics. In this work firstly, the history of cosmological evidence is briefly mentioned and then the basics of Craig's argument are given. The aim of this work is that to provide evidence of God's existence through some scientific and philosophical foundations. As a result of these evidences, the existence of God is rationally proven.

Key Words: William Lane Craig, The Cosmological Argument, Causality, Big Bang

GİRİŞ

Din felsefesinin önemli problemlerinden biri Tanrı'nın varlığıdır. Bu bağlamda Tanrı'nın varlığını kanıtlamak için pek çok argüman ortaya konulmuştur. Bu delillerden birisi kozmolojik delildir. Kozmolojik delil merkeze koyduğu noktalar dikkate alındığında farklı şekillerde isimlendirilebilmiştir. Evrendeki hareket ve sürekli devam eden değişim temel alındığında İlk Muharrik delili, evrende var olan hiçbir şeyin ezeli olmadığı ve var olan her şeyin bir başlangıcı olduğu temel alındığında Hudûs delili, evrende var olan her şey zorunluluk veya imkân kavramları ile açıkladığında ise bu kanıtlama imkân delili olarak isimlendirilmiştir. Günümüzde ise daha çok kozmolojik kanıt olarak anılmaktadır. Çalışmamızın konusunu oluşturan kozmolojik kanıt, evrenden hareketle Tanrı'nın varlığını kanıtlamaya çalışır. Ayrıca evrenin var oluş sebebini ve neden bu şekilde olduğunu da açıklar. Kozmolojik delil geçmişten günümüze kadar hem felsefenin hem de teolojinin en güçlü delillerinden birisi olmuştur. Delil, âlem neden var olmuştur ve neden bu şekildedir? Evrendeki oluş ve bozuluşun, hareketin ve sürekliliğin kaynağı nedir? sorularına yanıt arar ve bütün bunları bir sebebe dayandırarak çeşitli temellendirmelerle bizlere sunar. İlahi kitaplarda evrenle ilgili pek çok ifadenin yer alması da bu delile olan ilgiyi oldukça artırmış ve aynı zamanda Tanrı'yı tanımaya vesile ya da bir gerekçe olarak görülmüştür. Hegel'e göre kozmolojik delil evrenin kaynağını açıklama yöntemidir ve delilin kökeni Antik Yunan'a kadar götürülebilir. (Şahin, 2001: 159). Zaten bu dönem ilgilendiği temel konular dikkate alınarak kozmolojik dönem olarak isimlendirilmiştir.

Felsefe tarihi incelendiğinde kozmolojik delilin ilk versiyonlarına Platon ve Aristoteles'te rastlarız. Nitekim Craig, Platon'un bu delil ile teizmi akli temellendirmelerle felsefeye dahil ettiğini ifade etmiştir. Platon, *Yasalar* adlı eserinde evrende var olan değişim ve hareketi konu edinmiştir. Evrendeki hareketin ve değişimin kaynağı olarak ise ölümsüz ruhu yani Tanrı'yı kabul etmiş ve Tanrı'nın varlığını delillendirmiştir. (Craig, 2001: 1) Platon'a göre varlıklardan bir kısmı hareketsiz iken bir kısmı da hareket halindedir. Hareketi, kendisi hareketsiz olup diğer şeyleri hareket ettiren hareket ve hem kendisini hem de başka şeyleri hareket ettiren hareket olarak ikiye ayırdıktan sonra Platon, iki farklı şekilde oluşan hareketten hangisinin ilk hareket olacağı sorusu üzerinde durur. Hareketli ve

hareketsiz nesnelere kendiliğinden hareket edenin daima en eski ve en güçlü olacağını söyler. İkinci sıraya ise, başka nesnelere tarafından hareket ettirilen hareketi koyar (Platon, 1998: 129-132). Platon'a göre kendiliğinden hareket eden hareket ruhtur. Böylece bütün varlıkların hareketinin ve değişiminin nedeni ruhtur. Maddeye hareket veren ruh olduğuna göre, evrende hareket eden her şeyi ruh yönetir. Platon'a göre esasında ruh denilen şey Tanrı'dır (1998: 135). Platon, bu şekilde önce hareketin nedenini ve kaynağını sorgular. Daha sonra hareketin kaynağı olan şeyin ruh yani Tanrı olduğunu belirtmişti ve evreni düzenleyen ve yöneten, evrendeki değişimin ve hareketin kaynağının da Ruh yani Tanrı olduğunu belirtmiştir. (Platon, 1998: 139).

Aristoteles, oluş ve hareketin nedenini araştırarak ilk hareketi başlatanın (İlk Muharrik) varlığının zorunlu olduğunu savunur. Hareketi bir şeyin kuvveden fiile geçmesi olarak tanımlar. Ona göre her bir nesnenin kuvve ya da fiil olması mümkündür. Aristo'ya göre kuvve, bir şeyin değişime elverişli olması fiil ise bir şeyin var olmasıdır. Hareket eğer bir şeyin kuvveden fiile geçmesi ise bu değişimi gerçekleştiren nedir? Eğer nesne hareket ilkesini kendinde buldurmuyorsa nesnenin başka bir şey tarafından hareket ettirilmesi zorunludur. Bir nesnenin hareketini başka bir nesne oluşturuyorsa bu durumda onun da bir muharriki var demektir ki bu sonsuza kadar devam ettirilebilir. Bu durumda bir ve sonsuz olan İlk Muharrik'in var olması zorunlu görünmektedir (Aristoteles, 2005: 99). Aristo'ya göre meydana gelen değişimlerin ilk türü, yer değiştirme hareketidir ve daireseldir. Bu dairesel hareketi meydana getiren ise İlk Muharriktir. Bu durumda İlk hareket ettirici zorunlu bir varlıktır ve zorunlu olarak var olması nedeniyle de varlığı iyi olandır (Aristoteles, 1996: 506).

Delilin İslam düşüncesindeki savunucularına da kısaca değinecek olursak Fârâbî, İbn Sînâ ve Gazzâlî'nin görüşlerini ele almamız gerekecektir. Nitekim Craig de kozmolojik delilin tarihçesinden bahsederken İslam kelamcılarının ve filozoflarının bahsetmemenin büyük bir eksiklik olduğunu dile getirmiştir (Craig, 2015: 3). Fârâbî, kozmolojik delili hareket, imkan ve İlk Sebep delili ile savunur. Fârâbî'nin burada bahsettiği İlk Sebep delili, sebeplilik ilkesinden hareket eder. Bu ilke ise, evrende var olan her şeyin bir sebebi olmasını veya başka bir sebep dolayısıyla meydana gelmesi gerektiğidir. Bu durumda bütün bu sebepler silsilesinin kendisinin sebebi olmayan bir İlk Sebep'te sona ermesi gerekir. Bu ilk sebep de Tanrı'dır. Fârâbî'ye göre mevcut olan her şeyin sebebi İlk Mevcut'tur. İlk mevcut bütün eksikliklerden münezzehtir (Topaloğlu, 1992: 59; Taylan, 1994: 119).

Kozmolojik delilin Fârâbî'de en güçlü haliyle imkan delili formu içerisinde ortaya çıktığı görülmektedir. Craig'e göre imkân delilini, onun ifadesiyle modern dönemin kozmolojik delilini ilk ortaya koyan Fârâbî'dir (Craig, 2001: 76). Fârâbî delili temellendirmek amacıyla var oluş ve öz kavramları arasındaki farklılıklardan hareketle varlıkları zorunlu ve

mümkün olarak kategorilendirmiştir. Bu ayrıma göre varlıklar ya zorunludur ya da mümkündür. Mümkün varlıklar, özü gereği varoluşu zorunlu kılmaz. Bahsi geçen tanımlardan yola çıkılarak Fârâbî'de imkan delili formu içerisinde yer alan kozmolojik delile göre:

- Mümkün varlıkların özü gereği bir başlangıcı vardır.
- Başlangıcı olan her varlığın, varoluşunun bir sebebi olmak zorundadır.
- Varoluşa sebep olan varlık, ya özü varoluşunu gerektiren (zorunlu) ya da özü varoluşunu gerektirmeyen (mümkün) bir varlıktır.
- Hem varolan, hem de özü varoluşunu gerektirmeyen varlıkların serisi sonsuz ya da dairevi olamaz.
- Bu sebepler silsilesinin, varlığı kendisinden olan bir İlk Sebep'te durması zorunludur.
- O'nun özü varoluşudur. O diğer varlıkların da varoluşunun kaynağıdır (Fârâbî, 2003:121)

İbn Sina'da insan zihninde varlık, şey ve zorunlu kavramları a priori (evveli) olarak yer alır. Bu kavramlar a priori olmalarından ötürü bir tanıma veya açıklamaya ihtiyaç duymadan insan zihni tarafından aracısız olarak idrak edilir. Buna dayanarak varlık filozofu olarak bilinen İbn Sina'nın felsefesinde Tanrı'nın varlığı ontolojik delil ile ifade edilir. Ancak İbn Sina ortaya koyduğu varlık tanımı ve sebeblik ilkesi ile kozmolojik delili de kullanır. İbn Sina, Fârâbî gibi öz-varoluş ve zorunlu-mümkün kategorilerini kozmolojik delilinde kullanır. Zorunlu varlık, kendinden zorunlu olan (el-vacibü'l vücud bizatihi) ve zorunluluğu başka varlıklara dayanan (el-vacibül vücud bi gayrihi) olmak üzere ikiye ayrılır. Zorunlu varlık, varlığı kendisiyle kaim olan ve var olmak için kendisine yetendir. Varlığı aklen zorunlu olmayan, bunun yanında mantıksal olarak zihinde tahayyül edilebilen varlık mümkün varlıktır. Mümkün olan bu varlık İlk Sebep'e dayanarak zorunlu olur. Buradan yola çıkarak İbn Sina'nın ortaya koyduğu kozmolojik delili şu şekilde sistemleştirebiliriz:

- Her varlıkta özsel olarak ya mümkünlülük ya da zorunluluk vardır.
- Eğer varlık zorunlu ise zorunlu varlık vardır.
- Eğer mümkün ise bu varlık aynı şekilde zorunlu varlığın var olmasını gerektirir. (İbn Sina, 2004: 35-36)

Mümkün varlığın varlığından zorunlu varlığa ulaşılması, bu varlığın özsel olarak bir sebebe ihtiyaç duyması gereğidir. Bu sebep eğer mümkün ise yine bir sebebe ihtiyaç duyacaktır. Bu sebeplilik bir İlk Sebep'e dayanmadığı sürece sonsuz mümkün sebepler zinciri ortaya çıkacaktır. Mantıksal olarak bu sebepler zincirinin sonsuzluğu saçma olacaktır. Bu zincirin özsel olarak dışsal bir şeye ihtiyaç duymayan bir varlıkta durması gerekecektir.

- Bu durumda, zorunlu varlık vardır ve bu varlık Tanrı'dır. (Craig, 2001:96)

Öte yandan Gazzâlî, Tanrı'nın varlığını hudus deliline dayandırır. Bu delil, genel olarak felsefeden önce kelâmi bir delil olarak bilinir. Evrenin

hadis olmasını Gazzâlî değişmelerden uzak olmayan evren ile açıklar. Gazzâlî'nin bu delilinde zaman da bir başlangıca dayanır. Çünkü hareket ve değişim zaman içerisinde gerçekleşir. Değişimin ölçüsü zaman ise, değişimden bağımsız olmayan zamanın da bir başlangıcı olmalıdır. Bu ilişki, zamandan ve başlangıçtan münezze bir varlığı zorunlu kılar. Buradan yola çıkarak Aristo'nun 'Zaman hareketin ölçüsüdür.' görüşünü kabul eden Gazzâlî'nin kozmolojik delilini şu şekilde ifade edebiliriz:

- Her şeyin bir varoluş sebebi olmalıdır.
- Evren hâdistir. Çünkü evrende zamanda değişen varlıklar vardır.
- O halde hudûsun bir sebebi olması lazımdır. (Gazali, 2005: 79)

Bu nedenle özsel olarak değişen varlıklara sebep olan yine başka geçici bir varlık sebep olmuştur. Bu zincir sonsuza kadar devam edemez. Zira, değişimi zorunlu olan varlıkların sonsuz olduğunu düşünmek mantıksal olarak çelişkilidir. O halde bu zincirin geçici olmayan bir başlangıcı olmalıdır.

- Bu durumda, evreni var eden bir sebep (muhtdis) vardır. Bu da Tanrı'dır (Craig, 2001: 48).

Kelam kozmolojik kanıtının, evrenin varlığından hareketle onun değişimine, hareket ve nedenlilik gibi niteliklerinden hareketle de Tanrı'nın varlığına ulaşmaya çalışan, O'nu evrenin nedeni olarak gören ve çeşitli şekillerde savunulan bir delil olduğu bilinmektedir. Bu delil, çeşitli versiyonlarıyla birlikte, Yunan, İslam, Yahudi, ve Hıristiyan filozofları tarafından kullanılmıştır. Bilindiği gibi, Kozmolojik delil, felsefe ve ilahiyatın en eski, en köklü ve belki de en güçlü delilidir. Öne sürülen birçok tenkitlere rağmen, kozmolojik delil birçok filozof tarafından savunulmuştur. Bunların başında A. E. Taylor, R. Swinburne ve W: L. Craig gibi düşünürler gelmektedir. Biz burada sadece Craig'in kelam kozmolojik kanıtını açıklamaya çalışacağız.

İlk olarak kelamcılar tarafından ortaya koyulan bu delil çağımızda, batılı bir filozof olan Craig tarafından yeniden ele alınmış ve Tanrı'nın varlığı hakkında önemli bir delil olduğu vurgulanmıştır. Craig, kozmolojik delili özellikle bilimsel veriler çerçevesinde çağdaş din felsefesi tartışmalarına dahil etmiştir.

Craig'in Kelam Kozmolojik Argümanı

Evrenin zamanda bir başlangıcı olduğunu delillendirmeye çalışan, çağımızda genellikle arka plana atılmış ancak felsefe tarihinde oldukça önemli bir yeri olan kozmolojik kanıt, ilk olarak Platon ve Aristo'nun argümanlarıyla ortaya konulmuştur. Argüman hak ettiği değere Fârâbî, İbn Sina ve Gazzâlî ile kavuşmuştur. Argümanın öncüllerinin ve sonucunun basitliği, öncüllerin temellendirilmesiyle ilgili alt argümanlara ve argümanın

felsefi içerimlerine göz attığımız zaman ortadan kaybolur. Zira karşımıza çıkan şey modern fizikten matematik felsefesine, zaman felsefesinden nedensellik ile ilgili felsefi teorilere kadar uzanan son derece geniş bir argümanlar-karşı argümanlar ailesidir.

Kelam kozmolojik kanıtı iki öncülden oluşur. Craig, argümanın geliştirilmesinde müslüman felsefecilerin ve kelamcılarının katkılarını takdir etmek adına argümanı 'kelam kozmolojik kanıtı' olarak isimlendirmiştir ve bu argümanın temel formunu şu şekilde ortaya koymuştur:

- 1- Başlangıcı olan her şeyin bir nedeni vardır.
- 2- Alemin bir başlangıcı vardır.
- 3- Demek ki alemin varlığının bir nedeni vardır (Craig, 2017:329).

İlk argüman, nedensellik ilkesinin sürekli tecrübelerimizle teyit edildiği şeklindeki basit gözlemden yola çıkar. İkinci argüman ise ilkinin benzer bir şekilde hiçlikten hiçlik gelir şeklindeki temel ilkeye gönderme yapar. Hiçlik hiçbir şey içermediğine göre, bir şey yapma potansiyeline sahip değildir. O halde evren var olmaya başladıysa bu ilke doğrultusunda evrenin bir nedeni olmalıdır. Craig, sunduğu üçüncü argümanda ise hiçlikten gelmesine izin verilen tek şeyin neden evrenler olduğu sorusu üzerinde durur. Craig, bu prensibin bütün akli faaliyetlerde kullanılmasına rağmen evrenin kökeni sorusuna gelindiğinde neden geri planda bırakıldığını sorgulamaktadır. (Craig, 2017: 329)

Başlangıcı Olan Her şeyin Bir Nedeni Vardır

Bu öncülün desteklenmesi aslında Craig'e göre ikincil plandadır. Çünkü ona göre bu öncülün doğruluğu pek çoğumuz için aşikârdır. Craig, öncülü doğrulamak için salt sağduyunun yeterli olduğunu düşünür. Ancak yine de bu öncül lehinde bazı argümanlar öne sürer. Bunlardan ilki, birinci öncülün açık bir şekilde doğru görüldüğüdür. Bu öncülün temelinde bir şeyin yokluktan varlığa çıkamayacağı düşüncesi yatmaktadır. Özsel olarak zorunlu olmayan şeylerin bir nedene dayanmadan varlığa çıkabileceğini ileri sürmek, metafiziği bir kenara atmaktır. İkincisi, şeylerin bir nedene dayanmadan varlığa çıkabileceğini savunmak herhangi bir şeyin bir nedene dayanmaksızın yokluktan varlığa çıkamayacağı prensibini açıklanamaz hale getirmesidir; ki bu durum bir tutarsızlık oluşturur.

Craig, nedensellik ilkesinin sürekli tecrübelerimizle teyit edildiği şeklinde ortaya koyabileceğimiz basit bir gözlemden yola çıkarak bu ilkeyi çürütecek herhangi bir istisnanın görülemediğini söyler. Örneğin, durduk yere bir masanın ya da sandalyenin ortaya çıktığını göremeyiz. Ona göre nedensellik ilkesinin evrenin tarihinde bu kadar güçlü bir açıklayıcılığı olduğundan söz konusu ilkenin büyük ihtimalle doğru olduğunu ve bu durumda tecrübelerimizi en iyi açıklayan ilkenin de nedensellik olduğunu kabul etmeliyiz. Craig'e göre bu öncül diğer öncüllere kıyasla tartışmasız bir şekilde doğru görünmektedir. Şeylerin yoktan var olamayacağı ilkesinin temeli metafiziksel sezgilere dayanır. Bu nedenle argüman için ortaya koyulan kanıtlar, her zaman argümanın kendisi kadar açık olmayacaktır.

Eğer başlangıçta mutlak bir yokluktan bahsedilebilseydi bu durumda evrenin bir şekilde var olması nasıl mümkün olabilirdi? Craig'e göre "x nihilo nihil fit" (Hiçlikten hiçlik meydana gelir) ilkesinin doğruluğu açıktır (Craig, 2015: 168-169).

Bazı düşünürler, doğrudan teizme ulaştıran bu öncülü reddetmek amacıyla bazı senaryolar üretmişlerdir. Örneğin Paul Davies, fazlaca ciddiye alındığını düşündüğü bu öncüle karşılık henüz tatmin edici bir teori olmadığını kabul etse de kuantum kütle-çekim teorisinden yola çıkarak uzay-zamanın mutlak yokluk içerisinde herhangi bir sebebe dayanmadan kendiliğinden var olabileceğini savunur. Davies'in savunduğu teorisinin matematiksel olarak ortaya konulmuş bir kesinliğinin olması gerekmektedir (Davies, 1983: 214). Craig'e göre Davies'in işaret ettiği teori kendi içerisinde mantıksal hatalar içermektedir. Zira bahsedilen var oluş bir yokluktan ya da hiçlikten oluş değil, zaten var olan şeyin maddi bir forma dönüşümüdür. Davies'in bu teori ile ortaya koyduğu iddia Craig'e göre metafiziksel olarak anlamsız olmakla birlikte herhangi bir makul temel de ortaya koyamamıştır (Craig, 2015: 169-170).

Alemin Bir Başlangıcı Vardır

Craig'e göre asıl önemli olan öncül ikincisi olsa da birinci öncül ikinci öncülü destekler niteliktedir. Craig, 1. öncülü kabul ettikten sonra argümanda daha önemli olan ikinci öncülü destekleyen dedüktif (tümdengelimsel), felsefi ve indüktif (tümevarımsal) bilimsel kanıtları inceler. İncelediği bu kanıtlardan yola çıkarak tümevarımsal bir yöntemle nedensellik ilkesinin başlangıcı olan her şeyin bir nedeninin olduğunu açıkça ortaya koyduğunu ifade eder. Bu durumda alemin de bir başlangıcının olması nedensellik ilkesi doğrultusunda bir nedene dayanmaktadır.

1. Felsefi Argümanlar

Craig'in ortaya koyduğu felsefi argümanlar, kozmolojik kanıtı için merkezi bir öneme sahiptir. Argümanlarının tutarlı olduğunu ortaya koymak için sunduğu öncüller, bu öncülleri sıralama biçimi kanıtın daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Craig, felsefi argümanlarını iki aşamada ortaya koyar. İlk felsefi argümanı olan bilfiil sonsuzluğun imkansızlığı için Hilbert'in otelini örnek vererek, gerçek sonsuz sayıda nesnenin mantıksal olarak mümkün olduğunu kabul eder fakat olgusal olarak bunun mümkün olmadığını ifade eder. İkinci öncül için sunduğu felsefi argümanda ise evrenin sonsuz zaman önce var olmaya başlayamayacağını söyler. Ona göre evren eğer sonsuz zaman önce var olmaya başlasaydı şimdiki an hiçbir zaman gelmezdi (Craig, 2017: 330). Craig, böylece felsefi argümanlarında sunduğu ilk iki öncülü teyit ederek başlangıcı olan her şeyin bir nedeni olduğu sonucundan hareketle alemin başlangıcının da bir nedeni olduğu çıkarımını ortaya koymuş olur.

1.1 Destekleyici ilk kanıt

Craig'in evrenin bir başlangıcı olması gerektiği yönünde iki felsefi argümanı olduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan gerçek sonsuzun var olamayacağını savunduğu ilk argüman şu şekildedir:

- 1- Bilfiil sonsuz sayıda şeyler var olamaz.
- 2- Zaman içerisinde başlangıçsız bir olaylar dizisi, bilfiil sonsuz sayıda olayın var olmasını gerektirmektedir.
- 3- Şu halde, zaman içerisinde başlangıçsız olaylar dizisi var olamaz (Craig, 2017: 329).

Craig'in bu argümanını açıklamak için öncelikli olarak bilkuve ve bilfiil sonsuzun ne olduğunu anlamak gerekecektir. Bilfiil sonsuz, tamamlanmış ve değişmeyen bir koleksiyondur. Buna örnek olarak doğal sayılardan oluşan bir kümedeki eleman sayısını verebiliriz. Bu kümenin eleman sayısı sabittir. Bilkuve sonsuz, sonsuzluğa doğru artarak giden fakat hiçbir zaman sona ulaşmayan süreçlerde ortaya çıkar. Örnek olarak doğal sayılar dizisini (1,2,3,4, ...) verebiliriz. Bu dizi sürekli ilerler fakat hiçbir zaman sonsuza ulaşamayan bir dizidir. Craig'e göre bu dizi aslında sonsuz değil, belirsizdir.

Gerçek sonsuzun var olamayacağını savunan Craig, burada çeşitli düşünce deneyleri vasıtasıyla sonsuz sayıda nesnenin var olmasının absürt/kabul edilemez sonuçları olduğunu göstermeyi amaçlamıştır. Craig, bu öncülü Alman matematikçi David Hilbert'in meşhur buluşu olan sonsuz odalı Hilbert'in Oteli ile örneklendirir. Sınırlı sayıda odası olan ve bütün odalarının dolu olduğunu varsaydığımız bir otel düşünelim. Otele yeni gelen bir müşteri oda talep ettiğine işletme sahibi özür dileyerek hiç oda olmadığını belirtir. Şimdi ise sonsuz sayıda odası olan ve yine bütün odaları dolu olan bir otel varsayalım. Sonsuz sayıda odaya sahip olan bu otele yeni bir müşteri gelip oda talep ettiğinde işletme sahibi tabi efendim hemen odanızı hazırlıyorum der. Ardından birinci odadaki kişiyi ikinciye, ikinci odadaki kişiyi üçüncüye, bu durum sonsuza kadar devam edecek şekilde diğer bütün odalardaki müşterilerin yerleri değişecektir. Sonuç olarak birinci odaya yeni gelen misafir yerleştirilmiştir. Oysaki otel misafir gelmeden önce doluydu. Garip bir şekilde yeni bir misafir gelmesine rağmen matematikçilere göre otelde eskisinden daha fazla müşteri yoktur.

Matematikçilere göre bu durum sonsuz kez tekrar edilebilir ve otelde yine önceden mevcut olandan bir müşteri bile fazlası bulunmaz. Aynı şekilde oteldeki müşterilerden biri ya da hepsi ayrıldığında da yine müşteri sayısı aynı kalacaktır ki bu durum böyle bir otelin gerçekte var olmasını imkansız kılar. Matematikte sonsuz doğal sayılar kümesi ile ilgili tutarlı bir şekilde konuşmak mümkün görünebilir fakat bu durum sonsuz sayıda nesnenin gerçekte var olabileceği anlamına gelmez. Buradan hareketle Craig'e göre sonsuz sayıda nesnelerin gerçek hayatta var olması mantıksal olarak tahayyül edilebilse de metafiziksel olarak imkansızdır (Craig, 2017: 332). Bu durum 4. öncülün doğruluğunu açık bir şekilde ortaya koyar. Evrenin bir başlangıcı olmadığı varsayıldığında bu durum şu andan daha önce meydana gelen sonsuz sayıda geçmiş olayın var olmasını gerektirir. Bu

durum ise mantıksal olarak bilfiil sonsuz sayıda olayın var olmasını gerektirir ki bu mümkün değildir.

1.2 Destekleyici ikinci kanıt

Craig, 2. öncüle sunduğu ikinci felsefi argümanda ise gerçek sonsuz sayıda nesnenin var olmasının bir problem oluşturmayacağını ancak geriye doğru sonsuz gidiş gerçekleşmeyeceği için evrenin mutlak bir başlangıcının olması gerektiğini savunur. Craig'ın gerçek sonsuzun var olamayacağını savunduğu ikinci felsefi argüman ise şu şekildedir:

- 4- Birbiri ardına eklenen olaylar gerçekten sonsuz olamaz.
- 5- Zamansal anlamda geçmişe giden olaylar birbirinin devamında gelerek teşekkül ederler.
- 6- Zamansal olarak birbiri ardına eklenen olayların sonsuz geriye gidişi mümkün değildir (Craig, 2015: 155).

Birbirinin ardı sıra gelen olaylar dizisini kabul etmek, bilfiil sonsuz şeyleri gerektirir. Bu durum zamanda başlangıçsız olaylar dizisinin var olmasını gerektirir, ki bu imkansızdır. Evrenin bir başlangıcı olduğuna dair getirilen ikinci felsefi argüman, evrenin sonsuz zaman önce var olmaya başlayamayacağını, eğer evren bu şekilde var olsaydı şimdiki anın hiçbir zaman gelmiş olmayacağını savunur. Ancak şu an yaşanan bir 'an' olduğuna göre evrenin sonlu bir başlangıcının olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

2. Bilimsel Argümanlar

Craig, evrenin bir başlangıcı olduğuna dair daha önce ortaya koymuş olduğu kanıtlamalarını bilimsel argümanlarla doğrulamıştır. Bu doğrulamaları, evrenin genişlemesi temelli doğrulama ve evrenin termodinamik özelliklerinden hareketle doğrulama olarak iki başlık altında ele almıştır. Craig, bu doğrulamalarının, bilfiil sonsuzluğun imkansızlığını ve evrenin zamansal olarak sonlu bir geçmişte meydana geldiğini ortaya koyduğunu ifade eder (Craig, 2015: 159).

2.1 Evrenin genişlemesi temelli doğrulama: Büyük Patlama (Big Bang)

Craig, "Alemin bir başlangıcı vardır." şeklinde ifade ettiği öncülünü kanıtlamak için büyük patlama teorisini bilimsel bir delil olarak sunmuştur. Craig, bütün bilinen alemin geçmişte matematiksel bir noktada büzülmüş olduğunu ve bu noktadan bugüne kadar genişlemeye devam ettiğini söyler (Craig, 1979: 77). Âlem, geriye doğru gittikçe yoğunlaşır ve sonunda tekillik olarak ifade edebileceğimiz sonsuz yoğunluğa ulaşır. Ulaşılan bu sonsuz yoğunlukta uzay zaman bükülmesi, ısı ve basınç sonsuzdur. Bu durum, uzay zaman için bir uç nokta ve sınırdır. Alem, tekillik olarak ifade edilen sonsuz yoğunluktan büyük patlama ile genişleyen duruma geçmiştir. Bu duruma göre alem büyük patlama ile yaklaşık olarak 15 milyar yıl önce var olmaya başlamıştır (Craig, 2015: 162).

Böylece Craig, büyük patlama teorisiyle evrenin bir başlangıcı olduğu iddiasında haklı çıkmış görünmektedir. Craig bu temellendirmesinin

ardından bu başlangıcın zamanın da başlangıcı olup olmadığına, zamanın alemin var olmasıyla birlikte başlayıp başlamadığına dair sorulara cevap arar. Craig, evrenle zaman arasında kurduğu bu ilişkide evrenin yaratılmasıyla birlikte zamanın da başladığını (with time), evrenin ilk anının zamanın da ilk anını meydana getirdiğini ifade eder. Buna göre evren yaratılmasaydı zamanın varlığından da söz edilemeyecekti. Fakat buna karşıt olarak sunulan mutlak zaman anlayışına göre evrenin meydana gelmediği durumda da metafiziksel bir zaman mevcuttur. Bu durumda evren *zaman içinde* (in time) yaratılmıştır (Craig, 1979: 14). Craig, modern kozmolojik teorilerin özellikle de büyük patlama teorisinin *ilişkisel zaman* anlayışını (with time) desteklediğini söyler. Yani büyük patlamanın meydana geldiği anda metafiziksel bir zaman veya mekân mevcut değildir. Dolayısıyla zaman ve mekân büyük patlama ile var olmuştur (Craig, 1979: 256).

2.2 Evrenin termodinamik özelliklerinden hareketle

doğrulama: Entropi Yasası

Craig'in kullandığı bilimsel argümanların ikincisi termodinamiğin de ikinci yasasıdır. Bu yasaya göre evren kendisi dışında herhangi bir enerji etkileşimi bulunmayan kapalı bir sistemdir. Bu kapalı sistem içerisinde meydana gelen süreçsel olaylar her daim denge durumuna yönelir. Craig, burada bu kanunu bütünsel olarak evrene uygulandığında hangi sonuçların meydana geleceğiyle ilgilenir.

Craig ikinci kanunun, yeterli zaman bulunduğunda evrenin termodinamik denge (ısı ölümü) durumuna ulaşacağını ortaya koyduğunu söyler. Isı ölümü, evrenin sonsuza kadar genişlemesi ya da büzülmesiyle ilişkili olarak sıcak veya soğuk olabilir. Evrendeki yoğunluk, evrendeki genişleme gücünden büyük olursa evren tekrardan sıcak bir ateş topu haline doğru büzülme yaşayacaktır. Evrendeki yoğunluk arttıkça kara delikler, çevresinde var olan her şeyi içerisine almaya başlar. Bütün kara delikler en nihayetinde, evrenin hepsi tek bir kara delikte olacak şekilde bir araya toplanır. Fakat evrenin yoğunluğunun gücü bu genişlemeyi durduracak seviyede değilse -daha mümkün görünen bu durumdur-galaksilerin bütün gazları yıldızlara dönüşecek, ardından yıldızlar da yanarak patlayacaktır. Bu durumun sonucunda sürekli olarak genişleyen, soğuk ve karanlık olan evrende bulunan maddenin tamamı şaşırtıcı derecede küçük temel gaz parçacıklarına ardından da radyasyona dönüşecektir. Nihayetinde burada oluşan denge durumu hakim olacak ve evrenin tamamı hiçbir şekilde değişimin meydana gelemeyeceği bir halde son bulacaktır. (Craig, 2015: 166-167).

Bu yasa, kapalı bir sistemde düzensizliğin sürekli artma eğilimi göstereceğini ifade eder. Evren eğer kapalı bir sistemse, düzensizlik sürekli artacak demektir. Bu da kullanılabilir enerji miktarının sürekli azalacağı anlamına gelir. Sonuç evrenin ısı ölümünün gerçekleşmesidir. Eğer bu doğruysa, yani evrendeki kullanılabilir enerji sürekli azalıyorsa evren ezeli olamaz. Çünkü evren ezeli olsaydı evrenin termodinamik denge durumuna ulaştığını ve kullanılabilir enerjinin kalmadığını görmemiz gerekirdi. Craig, bu konuyla ilgili eğer evrenin zamansal bir başlangıcı yoksa neden evren şu

anda soğuk, karanlık ve yaşamsız bir durumda değildir sorusunu sorar. Çağdas, fizikçiler de XIX. yüzyıldaki fizikçilerden farklı olarak evrenin zamansal bir başlangıcı olmadığını iddia eden varsayımları sorgularlar. Davies, evrenin zamansal bir başlangıcı olduğu konusunda çok az sayıda kozmoloğun şüphe ettiğini söyler. (Davies, 1983: 214) Ona göre evrenin zamansız olarak daima var olduğunu savunan görüşler bir çelişki içerisindedir. Zira güneş ve yıldızlar bir gün yakıtları bittiğinde yanmayı bırakacaklar ve öleceklerdir. Aynı durum evrendeki bütün fiziksel durumlar için de geçerlidir. Çünkü fiziksel durumların da enerji stoğu sınırlıdır, yani bu enerji bir gün tükenecektir. Bahsedilen bu durum termodinamiğin ikinci kanununun zorunlu bir sonucudur. Davies, bu kanunu bütün evrene uyarlandığında evrenin nihai bir dejenerasyona doğru tek taraflı bir ilerleme kaydettiğini, maksimum entropiye (düzensizlik) da doğru bozulma meydana geleceğini savunur. Bahsedilen duruma bu zamana kadar hiçbir şekilde ulaşılmadığı için evrenin zamansal bir başlangıcı olduğu sonucunu çıkarır. (Davies, 1983: 215)

Böylece Craig, evrenin termodinamik özelliklerinden hareketle ortaya koyduğu bilimsel deliliyle kelam kozmolojik kanıtının ikinci öncülünün haklılığını onaylamış görünmektedir. Ona göre özellikle bu delil etkileyici görünmektedir. Çünkü bu delil fizikçiler açısından bilimin tamamlanmış bir alanı olarak görülür. Bu durum ise Craig'e göre bilimsel olarak ortaya koyduğu delilin temelini vazgeçilmez bir parçasıdır. Craig, 2. öncülünün doğruluğuna, yani evrenin zamansal bir başlangıcı olduğu sonucuna, hem felsefi hem de bilimsel kanıtlamalarıyla, basit bir şekilde ulaşabileceğimizi düşündüğünü ifade etmiştir. Craig bu öncül ve kanıtlamalarla sadece evrenin bir nedeni olduğunu göstermek istememiştir; aynı zamanda bu nedenin Tanrı olduğunu göstermek için de bazı ek argümanlar ortaya atmıştır. Craig, bunu yapmak için -aşağıda ele alacağımız üzere- evrenin nedeninin birtakım niteliklere sahip bir kişi (zat/person) olduğu lehinde argümanlar da sunmuştur.

3. Evrenin Nedeninin Kişi Olduğu Lehinde Argümanlar

3.1 İlk nedenin özelliklerinin tahlili

Craig, evrenin başlangıcına neden olabilecek bir varlığın bazı ilginç özellikleri olması gerektiğini söyler. Bu varlık uzayın nedeni olması nedeniyle uzayda yer kaplamamalıdır. Zamanın nedeni olduğu için zamansız olmalıdır. Bütün maddi gerçekliğin nedeni olduğu için maddi olmamalıdır. (Craig, 2015: 173) Bu durumda ilk nedenin zamanda ve uzayda olmayan ve aynı zamanda maddi olmayan bir neden olması gerekir. Craig, argümanının ilk aşamasında İlk Neden'in Tanrı olduğunu göstermeye çalışırken ikinci aşamasında bu nedenin kişi olduğunu göstermeye çalışır. Craig'e göre 1. ve 2. Öncüllerin doğruluğu göz önünde bulundurulduğunda, 3. Öncülde ifade edildiği gibi evrenin varlığının bir nedeninin olduğu mantıksal bir şekilde ortaya çıkar.

3.2 Zâtî/ Kişisel Yaratıcı

Craig'e göre evrenin nedeninin Zati bir Yaratıcı olması gerektiği, makul bir şekilde iddia edilebilir. Çünkü başka türlü ezeli bir sebepten zamansal bir etki çıkması mümkün olmazdı. Craig'e göre ezeli bir sebebin zamansal bir etkiye sahip olabilmesinin tek yolu, sebebin zamandaki bir etkiyi /yaratmayı özgür bir şekilde seçen zati bir fail olması ile mümkün olabilir. Örneğin ezelden beri oturan bir adam, ayağa kalkmayı irade edebilir; böylece ezeli olarak var olan bir failden, zamansal bir etki ortaya çıkabilir. Failde değişimi gerektirmeyecek şekilde, fail ezelden zamansal bir etkiyi irade edebilir. Böylece biz, evrenin ilk sebebinin olduğu sonucuyla birlikte onun Zati yaratıcısı olduğu sonucuna da ulaşmış oluruz. (Craig, 2015: 173).

Craig, ortaya koyduğu sonucun kavramsal analizine dayanarak böyle bir aşkın nedenin makul bir şekilde kişi olduğu ve alemin nedensiz, başlangıçsız, değişmez, gayri maddi, zamansız, mekansız ve hayal edilemez derecede kudretli olan kişisel bir Yaratıcısının var olduğu sonucuna varabileceğini söyler. Ona göre alemin nedeninin şahıs olduğu, onun zamansızlığı ve maddi olmamasıyla ima edilmektedir.

Craig, evrenin nedeninin belirli bir zamana, mekâna ve maddeye bağlı olmayan bir neden olduğunu gösterdikten sonra bu nedenin gayri maddi ve zihinden yoksun bir prensip ya da yasa olamayacağını da göstermeye çalışmıştır. Craig'e göre soyut varlıklar bir şeyin nedeniyseler bu şeye ezeli olarak neden olmaları gerekir. Çünkü bu varlıkların iradeleri yoktur. Dolayısıyla soyut varlıklar veya ezeli fiziksel varlıklar evrenin nedeni olamazlar. Öte yandan ezelden beri bir yerde oturan kişi iradesi sayesinde oradan kalkmayı seçebilir. Dolayısıyla ezeli olup da başlangıcı olan bir evren yaratmak iradeyi gerektirir. Bu da bu nedenin bir kişi olduğu anlamına gelir. Zamanda bir etki yaratmayı özgür bir şekilde seçen Zati bir Fail olmak zorundadır.

SONUÇ

Evren nasıl meydana geldi? Evrenin bir başlangıcı var mı yoksa evren ezeli mi? Evrenin bir başlangıcı varsa bu başlangıcın nedeni nedir? Bu ve bunlarla ilişkili daha pek çok soru, teistler ve ateistler arasındaki kadim felsefi tartışmalarda binlerce yıldır tartışılmaktadır. Pek çok teist evrenin bir başlangıcı olduğunu ve bu başlangıcın ancak Tanrı'nın eseri olabileceğini göstermeye çalışan akli yürütmelerde bulunarak Tanrı inancının rasyonelliğini temellendirmeye çalışmıştır. Craig, çalışmalarında evrenin zamansal bir başlangıcının olduğunu savunan kelamcılarının yanında yer almakta ve felsefi ve modern bilimsel verilerle argümanını desteklemeye çalışmaktadır. Günümüzde zamansal yaratma anlayışını savunanlar açısından Craig'in ortaya koyduğu modern fizik ve zaman felsefesine dayanan son derece girift delillerin büyük bir cazibesi olduğu açıktır. Ancak Craig'in ortaya koymuş olduğu uluhiyet tasavvuru göz önüne alındığında, en başta varsaymış olduğu teolojik perspektifin rasyolenelliğini kanıtlamak

için müslüman kelamcılarının delillerini kullandığı daha iyi anlaşılabilir.

Craig, nedensellik ilkesinin sezgisel olarak açık bir ilke olduğundan hareketle, evrenin var oluşunun bir nedeni olduğu sonucuna ulaşmıştır. Craig'in kanıtlamalarına göre, bu neden, maddi olmayan, ezeli, değişmez, zamansız nitelikte olmak zorundadır. Dahası bu neden zamanda bir etki yaratmayı özgür bir şekilde irade eden zati bir fail olmak zorundadır. Craig, tam da bu nedenle kelam kozmolojik kanıtına dayanarak Tanrı'nın var olduğuna inanmanın rasyonel olduğunu savunmuştur. Craig'in kelam kozmolojik kanıtı ve bu konudaki temellendirmeleri felsefeciler arasında oldukça ilgi çekmiştir. Ateist din felsefecisi Quentin Smith argümanla ilgili olarak teist ve ateistlerin kelam argümanı ile uğraşmayı bırakmadıkları gerçeğinin, argümanın felsefi ilgiyi uyandıran olağanüstü bir argüman olduğunu ve felsefecilerin onu sürekli yeniden değerlendirmelerde bulunmalarını gerektiren ve doğruluk payı taşıyan bir öze sahip olduğunu dile getirmiştir. Craig, ileri sürdüğü öncüller ve temellendirmeler neticesinde alemin, nedensiz, ezeli, değişmez, maddi olmayan, zamansız, mekansız ve hayal edilemez derecede kudretli olan kişisel bir Yaratıcısının var olduğunu çıkarsamanın rasyonel olduğu sonucuna varmıştır.

KAYNAKÇA

- Aristoteles, (1996), *Metafizik*, Çev. Ahmet Arslan, İstanbul: Sosyal Yayınları.
- , (2005), *Fizik*, (çev. Saffet Babür), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Craig, William Lane. (1979), *Reasonable Faith: Christian Truth and Apologetics*, London: Crossway Books.
- (1979), God, Time and Eternity. *Religious Studies* 14, Erişim Tarihi: 30.12.2018
<http://www.leaderu.com/offices/billcraig/docs/eternity.html>,
- (2001), *The Cosmological Argument from Plato to Leibniz*, London: Harper & Row Publishers.
- , (2015). “Kelam Kozmolojik Kanıtı”, Çev. Zikri Yavuz, *Allah, Felsefe ve Bilim*, İstanbul: İstanbul Yayınevi.
- , (2017). “Büyük Patlama ve Ötesi”, Çev. Fehrullah Terkan, *Din Felsefesine Dair Okumalar I*, İstanbul: İz yayıncılık.
- Fârâbî, (2003), “Felsefenin Temel Meseleleri”, *İslam Filozoflarından Felsefe Metinleri*, çev. Mahmut Kaya, İstanbul: Klasik Yayınları
- Gazzali, (2005) *Filozofların Tutarsızlığı*, Çev: Mahmut Kaya, Hüseyin Sarıoğlu, İstanbul: Klasik Yayınları
- İbn Sina, *Kitâbu's-Şifa*, (2004) Çev: Ekrem Demirli, Ömer Türker, İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Platon, (1999), *Yasalar*, Çev. Candan Şentuna - Saffet Babür, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Davies, Paul. (1983). *God and the New Physics*, A Touchstone Book,

New York: Simon & Schuster.

ŞAHİN, Naim. (2001), Hegel'in Tanrısı, Konya: Çizgi Kitapevi.

Topaloglu, Bekir, (1992). "İslam Kelamcılarına ve Filozoflarına göre Allah'ın Varlığı", Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

Taylan, Necip, (1994). "İslam Düşüncesinde Din Felsefeleri", İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları